

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem



„Primorski List“

izhaja vsaki 1., 10. in 20. dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 30 n., za pol leta 65 nov. Posamezne številke se dobivajo v tabakarnah: Nunske ulice in Šolske ulice po 4 nov.

V Gorici, dne 10. julija 1896.

Vredništvo in vpravnštvo

mu je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Oglase in naznanila sprejema vpravnštvo po pogodbi.

NA DELO!

Gospod s Kranjskega, ki je imel nedavno od tega priliko od bliže opazovati naše goriške razmere, je baje rekel: Pri vas se je dozdej preveč prepiralo, a premalo delalo.

Tako je. Naše javne zadeve hočejo voditi možje, ki bi radi vse prepili in pod noge si spravili: posestnike, rokodelce, poslance, duhovnike.

Se enkrat „živio!“ ne sme nihče zaklicati, ako si ni prej izprosil milostnega dovoljenja od „Soče“ in stranke, ki z njo terorizuje goriške Slovence!

Oni sami javno govoriti, oni sami pisati, oni sami društva in posojilnice ustanovljati, oni sami izvrševati krščansko-socialni program (!), oni sami — vse!

Kajti oni sami so edini, čisti, nesebični slovenski rodoljubi; a mi smo izdajice naroda in slovenstva!

Nastopili so v Šempetru — govorniki te stranke: Perozzi, Mozetič, Prinčič, Makuc. Iz Ljubljane došli dr. Krek, ki se je izsolal na dunajskem vseučilišču, ni bil vreden tem „govornikom“ odgovarjati

A vkljubo temu, da je ta stranka v zakup vzela vse naše javno delovanje — kaj zapazujemo?

Zapazujemo, da se socialna demokracija, ki žuga cerkvi in državi v kratkem z revolucijo, silno razširja med našim delavskim ljudstvom. In kako bi se ne? Saj vabila za slovensko ljudstvo ji tiska „Goriška tiskarna“ Gabrščekova!

Da, ravno ljudje, s katerimi je ta stranka in nje glasilo „Soča“ vedno složno postopala, se v družbi socialnih demokratov kaj dobro počutijo, kakor smo te dni videli v Ljubljani, ko so napredni narodnjaki z dr. Tavčarjem na čelu bratili se s Pernertorferjem in njegovimi drugovi ter pomagali jim izganjati poštene krščanske delavce!

Socialna demokracija hoče tudi naše goriško ljudstvo premotiti in speljati v revolucijo. Ona snuje v ta namen shode in razširja svoje glasilo „Delavca“ mej našim narodom. Dosti, dosti delavcev je vze v njenih krempljih.

Skrajen čas je, da se zganemo, da vstanemo na delo! Na delo! In sicer brez dovoljenja „Soče“ in stranke, ki je v Šempetru povpraševala: „Čemu je tebe treba bilo?“

Mi vemo, čemu je treba odločne, radikalne, krščansko-socialne reforme. Edino z njo si moremo pridobiti ljudstvo, ter je rešiti socialno-demokratske povodnji.

Na delo! Ako ni drugih, posvetnih mož, naj nastopijo duhovniki in kaplani. Poglejte li na Kranjsko, kaka čuda so zadnjih let izvršili — mladi kaplani!

Vsak naj prevdari, kaj bi se dalo v

njegovem kraju najlažje vstanoviti: ali kaka zadruga, ali Reiffeisenova posojilnica ali sploh kako drugo društvo. Ako si ne ve pomagati, naj se obrne do nas; dali mu bomo potrebnih navodil ali vsaj dober svet. Priporočajmo posebno delavskim stanovom glasilo slov. krščanskih socialistov, v Ljubljani izhajajoči „Glasnik“.

Na delo, na nevstrašno, na vstrajno, radikalno delo — v prid ubogega ljudstva, v prid cerkve in Avstrije!

Dodatek k dopisu „Javni ljudski shod v Šempetru“.

Kdor je prebral do cela stvarno in resnično poročilo o napomnanem shodu, kakor je je prijavil vrli „Pr. L.“, je menda spoznal, kje je bila resnica in dostojnost, kje pa krivično podtikanje in neplemenito ravnjanje.

Da je bilo poročilo samo stvarno, o tem najbolje priča „Soča“, ktera k vsemu tako srmožljivo molči in se ga v svoji zadnji štef. niti ne takne.

Res je: „Soča“ je morala požreti grenko resnico, da ona vendarle nima tako prav, kakor je domnevala, da se je gledé na šempeterski shod — *prenaglila*.

Mi takoj dostavljamo, česar „Pr. L.“ še ni povedal, da smo obvestili o shodu tudi g. Gabrščeka.

Vže predno je namreč izšel „Primorec“ z ono uprav „skandalozno“ in za sklicatelje prežaljivo notico, znal je vže g. Gabršček o podučnem namenu našega shoda. Zatrjevalo se mu je, da smo gojili to misel vže od novega leta in da smo bili priredili dva pripravljalna shoda v ta smoter v društveni sobi. (Enemu je prisostoval tudi bl. g. c. kr. svetnik Vodopivec in se je vrlo pohvalno izrazil o poduku). Ko je kljub temu „Primorec“ izšel z ono „notico“ na čelu, se je še nadalje osebno prepričevalo g. Gabrščeka, da njegovo pisanje vendarle ni dostojno niti opravčeno, ker brez podlage, naj vsaj počaka shoda, naj se prepriča in potem — naj sodi!

Celó pred „shodom“, ko se je iz Gabrščekovega tabora v neki šempeterski gostilni raztrošalo razne izmišljene „parole“, češ g. dekan bo predsednik, nobenemu nasprotnikov se ne bo dala beseda, vse je naperjeno proti Dr. Gregorčiču, proti narodnemu voditeljstvu se bode zabavljalo, . . . tedaj smo skušali posrejevati in naročili smo nekterim zanesljivim možem, naj podučne in pomiré dotične razburjene in zbegane Prvačkovec itd. ktere je Gabršček baje še posebej po dopisnicah vabil na shod, kakor bi ne bila zadoščala naša vabila!

Na shodu samem je g. pozdravitelj namenoma povdarjal, da shoda se ni sklicalo na svoje roke, s kako politično nakano:

marveč, da se je priredil shod tudi v dogovoru z veleč. dekanijsko duhovščino z gola v to, da bi vršili svoje zvanje in položili vsaj eno mrvico na žrtvenik krščanske in narodne prosvete našega ljudstva.

G. pozdravitelj je sklicatelje vže naprej zavaroval proti očitani, češ, vse, kar se bo ali se je govorilo mora se vzeti kot najčistejše zlato zatrdiši, da nočemo kar „a priori“ vsega odobriti, pač pa držati se ravnila: vse poskušajte, dobro hranite! G. Gabršček et Cpgnie. pa je sevéda vse to preslišal, ker čuti ni maral!

(Dalje).

Učitelji — ne več tajniki!?

Odloku deželnega šolskega sveta, s katerim prepoveduje učiteljem opravljati službo občinskega tajnika, protiviti se mora splošno vsak, kateri poznaava gmotno stanje učiteljev in splošno razmere na vaseh. Dasi je večina učiteljev nam nasprotna in bi lahko o tem molčali, sili nas vendar neumestnost ukaza deželnega šolskega sveta, da govorimo za učitelje. — Da se učiteljem pri nas zboljšajo plače, nismo se nikdar protivili — le to smo vedno povdarjali, da se vsled povišanja njihove plače ne povišajo našemu ubogemu kmetu tudi vže itak visoki davki. Ako primerjamo splošno plačo učiteljev z njihovimi dejanskimi razmerami, pripoznati moramo, da ne morejo s svojo plačo izhajati, ako imajo še družino. Vsled tega so torej navezani na druge postranske službe, da so navadno orgljavci in tajniki. Obe službi opravlja navadno učitelj lahko, ne da bi trpela vsled tega šola, kajti vesten učitelj ne bo nikdar pozabil, da je najprej učitelj in potem še le tajnik ali orgljavec. In kedo bo branil, da rabi učitelj svoje proste ure svobodno!

Proti temu odloku moramo se protiviti tudi, ako pogledamo razmere na vaseh. Le malo vasij ima osebe, katere so sposobne sprejeti tajniški posel. Kedo ga bo toraj sprejel? Duhovnik, kateri ima dovolj drugega? Župani in starašini, kateri ne znajo večkrat še podpisati svojega imena? Ostaja toraj večinoma le učitelj. In ako ne prekliče dež. š. svet tega ukaza, slišali bomo v kratkem, da ne smejo biti učitelji tudi orgljavci več. Spoznavamo, da so se godile pri učiteljih tajnikih večkrat nerednosti, vsled česar je trpel vgléd učiteljskega stanu in šola — vendar le izjemoma.

Naše mnenje bi bilo, da bi se le tistim učiteljem prepovedalo tajništvo, kateri zanemarjajo šolo bodisi radilastne brezbriznosti bodisi radi preoblega tajniškega dela, bodisi radi občinskih preprirov, kateri bi znali tu pa tam izvirati od učitelja-tajnika.

Duhovnik.

Sviloreja (galeta).

Glavnim pridelkom v okolici goriški in v Furlaniji prištevati moramo tudi svilode (galeto). Kar je Vipavcu in Bricu sadje in vino, je goriškemu okoličanu med drugim tudi galeta. Z galeto želi plačati davke, obleči družino in opraviti vsaj nekaj družinskih opravil. In res, dalo bi se veliko opraviti, kajti sviloreja daje zdaten dobiček. Vsled tega tudi vidimo, koliko si prizadeva naš okoličan s svilorejo. Kako skrbi za dobro seme, kako se trudi kot grešna duša noč in dan, da, še murbino perje vkupuje večkrat prav drago, da le ima galeto. In res sviloprejke (kavalirji) mu lepo zapreduje, z veseljem obira in čisti galeto nadejaje se, da jo bo drago prodal — toda vara se ubožec. Goriški in gradiški mešetarji in prekupčevalci hočejo imeti največi dobiček pri galeti — zato se zedinijo ter določijo ceno galeti. Letos so ji določili ceno kilogram od 1 gl. do 1 gl. 40 kr. In tu daj ubogi človek po taki ceni svoj trud, svoje listje, svoje žulje goriškim mešetarjem, kateri se bogatijo od žuljev ubozege ljudstva, ko odajajo sami galeto še čez 2 gl. — In kako delajo z ubogim ljudstvom! Da jo odda pod dnevno ceno, čakati mora večkrat uboga kmetica od 6. zjutraj do 4. popoldne, da pride „gospod“ kupec pogledat. Slepri se jo na tehtnici (vagi), slepari povsod. Ni čuda toraj, da okoličani se odvrtačajo vedno bolj od sviloreje. In vender bi se dalo pomagati ljudstvu. Da bi naša kupčijska in obrtnijska zbornica pomagala, ne pričakujemo, kajti v svoji sredini ima nekaj članov, kateri sami prekupčujejo z galeto; da bi kmetijska šola kaj pomagala, ne vemo; to pa vemo in smo prepričani, da bi se ljudstvu veliko pomagalo, ako bi se osnoval poseben odbor, kateri bi, ne radi lastnega dobička, ampak iz ljubezni do ubogege ljudstva začel vprašanje radi cene galete premišljevat in v tem oziru delati. Bog nam pomagaj za prihodnje leto!

Politični pregled.

Notranje dežele.

Nižjeavstrijski deželni zbor je vsprejel novi volilni red. Sedaj bodo tudi v kmečkih občinah volitve direktne, ter bode vsaka občina z 250 prebivalci volilni kraj. —

Češki deželni odbor je vprašal okrajne zastope glede direktnih volitev. Izrekli so se za nje. Da bi se le kmalu v tem pogledu po vseh deželah ustreglo želji kmečkega ljudstva.

Nuncij Agliardi je prejel iz cesarjevih rok kardinalski klobuk.

Nemški liberalci se po raznih krajih posvetujejo, pod kako novo firmo bi vstopili v novi volilni boj. Spoznali so, da so jim tla spodbita, zato bi radi pod novim imenom slepili ljudstvo.

Nemški šulverin peša. Na Češkem je moral opustiti nekaj penemčevalnih zavodov. Da bi se kmalu posušil.

Katoliško-narodna stranka na Moravskem v svojem programu tudi povdarja, da se bode borila z vso odločnostjo za češko državno pravo. Zahteva tudi češko vseučilišče za Moravsko.

Okrajno glavarstvo v Vielicki je prepovedalo ljudski shod z opombo, da ga bode dovolilo, toda šele po žetvi. O ljuba svoboda v deželi poljskih zlahčičev!

Ogerskim mogotcem je kaj neljubo gibanje, ki ga provzročea nova katoliška stranka. Nastopajo govorniki vseh narodnostij, ki jih poslušajo na tisoče ljudstva. Sedaj so liberalci pričeli s krikom shode razganjati. — Mažarski framasoni so imeli slavnost posvečenja svoje palače, ob navzočnosti prostoizdarjev drugih držav. Pač čudna svoboda!

Vnanje države.

Črnogorski knez je obiskal srbskega kralja v Belemgradu, kakor trdijo, po želji in zapovedi ruskega carja.

Od Bolgarov zahteva ruski stric, da v svojo vojno zopet sprejmejo one častnike, ki so se spuntali zoper Aleksandra ter po-

begnili v Rusijo. Ferdinand se brani, a stric — žuga. Ubogi Nande!

Položaj na Kreti se še ni izpremenil. Turška vlada je sklicala narodno skupščino, toda krščanski poslanci se je nočejo vdeležiti. Kristijani zahtevajo popolno samostalnost, drugače razširijo vstajo po vsem otoku. Turški vojaki ropajo in požigajo krščanske yasi. Na tisoče žen in otrok čaka ladij, ki jih odpeljejo na Grško.

V italijanski zbornici se je razpravljalo vprašanje glede veronauka v ljudskih šolah. Temu so vgovarjali framasoni, vlada sama pa si ni upala odgovarjati v nobenem oziru.

V Belgiji se vrše volitve v poslansko zbornico. Vroč boj so bili katoliki s socialnimi demokrati, katerim pomagajo liberalci. V mnogih mestih so ožje volitve.

Dopisi.

Iz Trsta. Pri Oo. hapucinih se je pretoklo nedeljo jako slovesno končala pobožnost presv. Srca Jezusovega. Čez vse gangljiva pa je bila procesija s kipom; predstavljajočim častljivo osebo Jezusovo sé Srcem v roki. Ker po procesiji ni bilo mogoče vsemu ljudstvu stopiti v cerkev — so pri cerkvenih še enkrat obrnili častljivo podobo Srca Jezusovega proti ogromni množici, ki je obsulo celi hribček in je kleče dobilo sv. blagoslov.

Pri procesiji so naše dobre okoličanke tudi pele v slovenskem jeziku, kar ni ugajalo židovskemu listu „Il Piccolo“, ki je označil to petje kot demonstracijo. — Seveda krivonosci jo zmiraj tako zakrožijo, da le mamijo ljudi; ali nadjajmo se, da kmalu se bo ljudstvo naveličalo, liberalnih neumnih fraz — in v cerkvi ne bo delalo več razlike med jezikom in jezikom — kajti bo spoznalo da cerkev je za vse brez razločka.

Shod socialnih demokratov se je vršil v ponedeljek večer na vrtu „Mondo nuovo“. Delavcev, največ slovenskih (Čujte! čujte! „Edinost“, „Soča“ — kaj pravite k temu?) je prišlo veliko število. Zborovanje se je vršilo jako mirno.

Govor g. posl. Pernerstorferja je bil jako zanimiv, da je bilo vredno ga poslušati. Piscu teh vrstic ni prav nič žal, da se je ydeležil tega shoda — akoravno poglavitna načela tam razvita mu niso vgajala. Nè-ne ni zadosti čitati zmote sovražnikov po knjigah po časopisih treba tudi slišati njihovo živo besedo. Tu človek spozna svoje nasprotnike — tu se človek prepriča — kako je res zadnji čas, da se katoliško misleči ljudje se vso resnobo poprimejo socialnega vprašanja. (No, hvala Bogu, tu v Gorici izvršuje „Soča“ kršč. socialni program vže sedem let! Zatorej smo na to stran varni! Op. vred.)

Posebno mojim sobratom duhovnikom kličem: „Stokrat prav“ ima Leo XIII če nam pravi: „Duhovniki ven iz zakristije.“ Ni zadosti čakati ovce v hlev — če ne pridejo — treba jih iskati kjer so; če kristijani, če delavci ne prihajajo več v cerkev — treba iti za njimi, treba govoriti z njimi tam kjer se zbirajo in tam jih podučevati. O shodu samem — o načelih tam razvitih, morda kaj obširniše v prihodnji številki „Prim. Lista“ (Prosimo! Vred)

Iz Kanala*). — Čital sem dopis iz Avč pri Kanalu v cenjenem „Primorskem Listu“ št. 16, o zadevi skladovne ceste med Kanalom in Avčami ne levem bregu Soče, ter opazil, da dopisnik ali postopač iz bližnjega trga, kakor si ga g. Načelnik slav. cestnega odbora kanalskega kraja misli, ni omenil med drugim, da, kadar se stalno odkupi zasebno zemljišče, treba je določeno ceno takrat izplačati, ko se lastniku vzame posest; dotičnim strankam pa, ki niso še izplačene, ni nič mar za to, ako se osebje slav. cestnega odbora prav vsaki dan izpremeni; cestni odbor je in ostane.

Dopisnik iz Avč ni mislil slav. cestni odbor na noben način razžaliti, in ni omenil drugega kakor da dotični posestniki, kateri

so odstopili svoja zemljišča za rabo te prekoristne ceste, niso še do danes vsi popolnoma izplačani: in to je istina (morebiti pa, da ta denar je zaradi kakšnih pravnih zadržkov depositiran pri dotičnem c. kr. sodišči). Toraj dopisnik iz Avč je dalje omenil in prosil, da bi se dale ostale grive ob cesti dozidati, vsled česar preti nevarnost ljudem in živini. Ob robih cest, se nahajajo prepadi, postaviti je pripravne ograje.

Dopisnik iz Avč ni zahteval nobenega računa, ker mu je itak predobro znano, da taki računi morajo biti vsake tri mesece nekoliko dni na razpolago vsakateremu udeležencu v uradu slov. cestnega odbora na vpogled; sicer pa taki pregledi niso potrebni, ker ni dvombe, da bi ne bili računi pravilno sestavljeni. Dopisnik iz Avč je hvalil, da kakor se vidi bode ta cesta o svojem času izvrstno ravna; in to mu prav radi pritrudimo. Še več, ta cesta, kar je je prepuščena za rabo, je široka, lepa in mojstersko delo, le škoda toraj, da gre delo prepočasno naprej. Seveda, ako ni zadosti denarja v blagajnici v ta namen, čudežev se ne more delati! Ravno zato pa naj se to delo toliko časa odstavi, dokler se ne nabere velika svota denarja, in še le potem, naj se izplača v prvi vrsti posestnikom oddanih zemljišč, in naj se dalje najme 50 do 100 delavcev naenkrat; tako naj bi se tega dela resno poprijeli po več krajih in koncih. Načelniku bode vse jedno, ako pride pregledovat, naj bode 15 ali 100 delavcev. Koliko poti pa si g. Načelnik prihrani, ker bo delo šlo hitreje od rok. —

Slavni gosposki pa smo mi celó hvaležni za to prekoristno cesto, kakor tudi g. A. Križniču v Kanalu za njegov trud. Zato je pa prijel hvaležnost s tem, kar se je godilo! Tako plačuje svet. Kedo je bil pa kriv tega, nam je predobro znano. A tudi kedo drug bi moral biti hvaležen nam posestnikom, ki plačujemo ogromne davke in naklade, ker si tako na lahkem prisluži toliko lepil novcev pri tej ravno omenjeni cesti, in menimo, da tudi mi imamo kot posestniki nekoliko pravice, objaviti svoje mnenje, in tudi zahtevati, kar bi bilo prav in dobro v našo in v občno korist. Kar se pa tiče „postopača“, ki bi vtegnil biti iz bližnjega trga, kakor se je g. Načelnik cestnega odbora v cenjeni Soči št. 24 v dopisu iz Plavij izrazil, so v tej solzni dolini različni postopači; edni se dobro imajo, dobro jedo in pijejo, se vozarijo v kočiji itd. in v to jim največ pripomore siromak delavec v potu svojega obraza. Drugi postopači so manj srečni, in veseli so, ako si zamorejo prislužiti edno krono, da si kruha kupijo, katerega jim ne bode g. Načelnik slov. cestnega odbora v Plavéh gotovo zavidal.

Sv. Lucija na Mostu. 5. t. m. prišel je semkaj na kratko razvedrilo po svojih naravoslovnih, starinoslovnih in drugih spisih, kakor tudi po svojih potovanjih po celi Evropi, dvakrat na severni tečaj naše zemlje, po delih Azije in Afrike svetovnoznani učenjak dr. Karlo Marchesetti iz Trsta. Ljubeznivega gospoda se razveselimo vselej ko pride, tudi se nekako čutimo bolj varni proti boleznim, ko je mej nami on, izvrsten zdravnik. Saj pravi vže pregovor: „praesente medico nil nocet“.

Zdaj spisuje strokovnjaško knjigo o flori primorski. Pravil nam je, da je dobil sledove o starinskih grobovih v Rihenbergu pri Birsih, kjer bo vže letos poskušal svojo srečo.

Iz Čepovana. — Od 17.24. junija imeli so v tukajšni farni cerkvi sv. misijon oo. Lazaristi iz Ljubljane in sicer gg. Urban Nežmah, Vincenc Krivec in Jožef Navinšek. Ljudstvo je z veliko pobožnostjo vdeleževalo se pobožne slovesnosti. Krog 2000 odraslih prejelo je sv. zakramente. Najsijajnejša pa je bila sklepna procesija na praznik sv. Ivana Kr., našega farnega patrona. Kaj tacega v Čepovanu še ni bilo. Procesija — lepo vrejena — bila je dolga blizo 2 kilometra, začetek in konec pro-

*) Po pomoti zakasnjeno. Vred.

cesije sta bila skoraj skup v cerkvi. Ljudstvo je skoraj vse imelo v rokah gorečo svečo, pred pevci šlo je blizo 200 ovenčanih deklic, a Najsvetejše spremljalo je 16 duhovnikov. Ko so se gg. misijonarji peljali 26. junija zjutraj od tu, je vse ljudstvo se solznimi očmi za njimi gledalo, dokler jih niso nam skrile gore. Res „srečen in blažen čas svetega misijona“.

V Čepovanu izbran je županom zopet enoglasno g. Anton Kofol, veleposestnik in poštenjak stare korenine.

Kaj novega po Slovenskem?

Na Krajskem. — Iz Kranja v Kokro vozi 2-kratna pošta. — Smreka je ubila 20-letnega mladeniča na Pokluki. — V Vipavi je bil hud naliv. — Toča je pobila v Kranjski okolici. — V Zagorici pri Dobropolju so zažgali otroci. — V Landolu je tresčilo v hlev, ki je pogorel. — V Ljublanico je padla triletna hčerka paznika Pavliča. — V Pijavi gorici je strela udarila v kozolec ter ga užgala. — V Godiču je oče zabodel sina z nožem. — V Osilnici ob Kolpi se je utrgal oblak. — V apnenico je padel delavec Boben, ter umrl v bolnici. — V Železnikih ste pogoreli dve hiši. — V Ljubljani je povozil neki voznik delavca Lukežiča, Doberletov hlapec pa nekega otroka. — Obesil se je železniški delavec Vovk, pa so ga rešili.

Na Štajarskem. — V Št. Jurju je umrl veleč. g. župnik Vošnjak. — Ljudski shod je bil v Ribnici na Pohorju. — V okolici celjski je nevihta naredila veliko škode. — V Trbovljah so vsled škrlatice zaprli šolo. — V Sevnici je utonil v Savi koncipijent dr. Kavčiča. — Na Vidmu so blagoslovili novo šolsko zastavo. — V Brežicah se kot notar naseli g. Kaz. Bratkovič. — Štajerski namestnik Baquehem je obiskal Celje. — V Laškem trgu se je vtrgal oblak. — V Vojniku je 4-letni otrok igral z žveplenkami. Obleka se mu vname in otrok je zgorel. — Pri Gornji Radgoni je skočil vlak iz tira. — V Köflahu so železniški vozovi Fr. Wrusu zdrobili roko. — V Brežicah je umrl frančiškan p. Maks. Senica.

Na Koroškem. — Kat. pol. društvo je priredilo shod v Žrelcu tik Celovca. Govorili so tudi nemški konservativci. Vsled tega groza in strah v liberalnem taboru. — Po Grobniškem polju je pobila toča. — Blizu Tinj je utonil v Dravi J. Sablatnik. — V Beljaku je mil. knezoškof posvetil novo frančiškansko cerkev. — Nove zvonove so dobili na Golšovem, nove orglje pa v Št. Lipšu pod Juno. — Celovski župan je odpotoval v Berlin, mogoče nima dovolj nemškega duha. — V Št. Lavrencu si je z britvo vrat prerezal učitelj Wenzer. — Goro „Stol“ so Nemci prekrstili v „Hochstuhl“. Sedaj je nemstvo rešeno. — Novo slov. delavsko društvo so ustanovili v Črni.

NOVICE.

Častnimi tržani je imenoval Bovec veleč. g. dr. Gregorčiča in Alfr. gr. Coronija, ter glavarja prof. Marenzija. Tržaški listi so poročali le o imenovanju poslednjega, popolnoma pa zamolčali odlikovanje slovenskih poslancev.

Gospod Alojz Bratina, kurat v Lokovcu, ki vže dolgo časa boleha, je nekoliko boljši. Upamo, da kmalu popolnoma ozdravi. Bog daj!

V malem semenišču so priredili gojenci proti večeru v praznik sv. Cirila in Metoda koncert s sviranjem, petjem in govori. Petje, godba, govori — vse se je sponeslo vrlo dobro. Slovenski govornik, sedmošolec J. Perjevec, je kaj zanimivo govoril o „vplivu petja na človeško srce.“ Petje in godba sta se sicer od nekdanj pridno gojila v malem semenišču; a letos smo zapazili še poseben napredek. Najbolj je vgaljal italijanski šaljni govori: „In vino veritas“. Mladi humorist, petošolec Delfabro, je poslušalce tako zabaval, da so ga večkrat pretrgali z burnim ploskanjem. Koncert je počastilo tudi nekaj duhovnikov

in drugih gospodov iz Gorice in okolice. Prezviseveni knez-nadškof Alojzij je ob skupu čestital veleč. g. vodji Castellizu k sijajnemu vspehu. Bil je to vsekakor eden najsjajnejših koncertov v malem semenišču. Bog blagoslovi vse, ki se žrtvujejo za vzgojo ljube nam šolske mladine! Nevstrašno naprej! —

Tudi Alojzijeviščniki slovenski in laški so imeli oni večer domačo zabavo.

Slov. obrtna šola v Gorici je 29. julija sklenila drugo šolsko leto. Razstavljeni izdelki gojencev so sijajno pokazali vspeh slovenskega zavoda. Da bi le slovenski obrtniki iz okolice prav pridno pošiljali svoje sinove in učence v ta prekoristni zavod.

V goriške in tržaške škofiji je prepovedano odslej maševati tujim, nepoznanim duhovnikom, ako se ne izkažejo s „Celebret.“

Kam jadramo? Kako je vže vzklila razdivjanost vsled neprestanega hujskanja, dokazuje naslednji dogodek. Duhovniku, ki je tudi odbornik „Sloge“, so otroci neke na glasu „narodne“ vasi pretili s pestmi ter kričali: „Čakajte farji, vam vže pokažemo! Komentara ne treba.“

Priseljeni Lahi solkanski zahtevajo laško šolo za svoje otroke. Ne bo jih menda prida, zakonito število gotovo ne. Ako jim je vstanovi „Lega nazionale“, katero kličejo na pomoč, bo le nova pollaševalna past solkanskim Slovincem. Ali jim diši goriška okolica!

Desno nogo si je zlomil Andrej Pelicon, delavec v tovarni žveplenk, ko se je vračal od dela v ponedeljek proti poldnevu. Pred dvema letoma si je zlomil levo, letos pa je krivo stopil in si zlomil desno. Zdravi se v bolnišnici.

Nesreča. 12 letni Hugo Bombig je padel v ponedeljek blizu slovenske šole v ulici Barzellini raz velociped in si zlomil levo roko.

Sklep šolskega leta 1895—96 bo na c. kr. gimnaziji v Gorici v soboto.

Pri zidovskem pokopališču so našli v sredo kacih 45 let staro žensko mrtvo, z glavo v Vertobjici. Nesreča, zločin ali samomor?

V Biljani bodo volitve v občinski zastop dne 16. julija.

Socijalistični „Delavec“ se po železničarjih razširja med kmete in delavce gor. okolice. Iz Nabrežine se razdaja „Delavec“ po Šempolaji, Mavhinjah i. t. d. Tudi v Devinu so ga zasledili. V listnici vredništva 19. številke „Delavca“ je pisano: „*Otalež pri Cerknju.* Pišite jasneje, kaj hočete. Pozdrav“. In to agitacijo naj še dalje preziramo? Je-li to v korist slovenskega naroda?

Čisti dohodek tombole v Gorici v praznik sv. Petra in Pavla znaša 1052 gld. in 72 kr.

Mladi napadovalci. 2. t. m. so prosili trije mladeniča gimnazijca Trampuša miloščine, so planili nanj, vrgli ga na tla, vzeli mu mošnjček s svoto 58 kr. ter jo popihali. Redarji so jih pa prejeli in odpeljali v zapor.

Morski kopelji v Gradežu je daroval presv. cesar 300 gld.

V Gorenjem Lokovcu ubila je strela 3 krave. Ubogi kmet, kaka nesreča!

Najcenejša in najhitrejša obnovitev opustošenih vinogradov je naslov knjižice, katera je kot ponatisek iz „Kmetovalca“ ravnokar izšla v založbi deželnega odbora kranjskega. Knjižico je prav poljudno spisal deželni potovalni učitelj Frančišek Gombac v Ljubljani ter ji v pojasnilo dodal 28 slik. Knjiga se dobi v pisarni c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani za 20 kr. izvod s poštnino vred. Ker se trtna uš tudi pri nas razširja, z veseljem pozdravljamo to knjižico, v kateri nas gospod pisatelj poučuje, kako z ameriškimi cepjenkami zopet lahko zasadimo vinograde, katerih nam trtna uš ne bo več uničila. Ves navod je pisan lepo pregledno, v oddelkih s svojimi naslovi. Na konci knjižice

je gospod pisatelj tudi opisal dve najhujši trtni bolezni, grozdno plesuobo in strupeno roso, ter je povedal, kako se jih je treba braniti.

„**Lega nazionale**“ je imela občni zbor v Kopru. Prav po nepotrebem so zabavljali proti narodnim nasprotnikom, ker Slovani v Istri z največjimi težavami le branijo svoj narodni obstanek. Da je bil predlog, naj se v Trstu osnujeta vseučilišče in učiteljske z italijanskim učnim jezikom, soglasno vsprejet, to je samo po sebi umevno. Prihodnje leto bo občni zbor v Roveredu. Za 2 leti naj ga priredijo v Kalabriji.

Razsodba iz Italije za vodovod v Trstu. Parkrat vže smo omenili, da sta laška inženirja Barazer in Ducati napravila dragocen (namreč drago zaračunan) načrt za tržaški vodovod. Večina mestnega sveta izročila je ta načrt strokovnjakom — v Italiji, da ga prouče in sporoče o njem, sevé proti dobri nagradi. No, veščaki v Italiji so prilično dolgo časa „študirali“ te načrte, kajti včeraj še-le — glasom vesti, objavljene v „Adriji“ — donesel je inženir, profesor in senator Brioschi osebno iz Milana v Trst razsodbo profesorja Paladinija in inženirja Salmoiragnija. — Čudno nam se vidi, kakó morejo v Italiji soditi o vodovodu za Trst, ne da bi došli na lice mesta ogledat si kraški svet. Morda imajo v Milanu natanjčnije in točnije načrte o tržaški okolici in o Trstu, nego jih imamo mi Tržačani?! „Ed.“

RAZNOTEROSTI.

Sprejemanje učencev v Alojzijevišče. Podpisani naznanjam, da se bo letos sprejelo 10—12 učencev v „Alojzijevišče.“ Pogoji za sprejem so v § 3. pravil:

Učenci, ki hočejo biti sprejeti v zavod, morajo

- biti iz goriške nadškofije;
- biti lepega obnašanja, zdravi, se spričali izkazati svojo sposobnost za učenje in imeti nagnenje in veselje do duhovskega stanu;
- biti sposobni vstopiti vsaj v tretji razred na c. kr. vladnici v Gorici;
- biti stari vsaj 9 let, pa tudi ne prekoračiti one starosti, katera bi zaradi nabora otežila njih sprejem v knez nadškofijsko deško semenišče, ali pa po izvršenih gimnazijskih šolah njih vstop v goriško bogoslovnico;
- biti sinovi poštenih krščanskih staršev.

V prošnji naj se pove, koliko bi se vtegnilo plačavati na mesec. Polna mesečina je 12 gld.

Prošnji naj se dostavi a) šolsko spričalo b) in krstni list.

Vsaki prosilec naj si izprosi od svojega dušnega pastirja priporočilo, v kojem je izrečeno mnenje dušnega pastirja, 1. glede poklica, 2. glede nadarjenosti, 3. glede zdravja staršev in učenca.

To priporočilo naj č. gg. duhovniki blagovolijo zapečatiti in poslati naravnost odboru, kateri je bo hranil tajno.

Brez tega priporočila se ne sprejme načelno nobenega. Prošnje je vložiti do 15. avgusta t. l. pri odboru.

V Gorici, dne 6. julija 1896.

Franc. Avg. Košuta,
predsednik.

Odgovor „Soči!“ Zadnja „Soča“ piše: „Šempeterski kaplan na shodu in solkanski kaplan pred številnim občinstvom pod Mozetičevimi murvami sta zatrjevala, da sklicatelji imajo le blage namene, kateri nimajo zveze s politiko, da narodno vodstvo priznavajo itd. In solkanski kaplan je še zatrjeval: Takó bomo delali dalje, v vsaki vasi, a za to ne bomo še le hodili s klubom v roki po dovoljenje v Gorico (tudine k Mahniču) itd. — Na to je dobil pred vsem ljudstvom ta-le odgovor: Naravno, da se morajo pobrigati za lokalne potrebe domači ljudje. Ni pa treba hoditi po dovoljenja v Gorico, pač pa je gotovo veliko umestneje,

ako se obveščajo o takih namerah naši narodni voditelji, deželni in državni poslanci, katere boste še močno potrebovali. Zdi se vam torej nepotrebno in nečastno, dogovoriti se s takó vplivnimi možmi v deželi, kličete pa iz Ljubljane ljudi, katerih niso Solkanci še nikdar videli, in ki ne bodo mogli nič koristiti. Ako se osnuje mizarska zadruha, boste potrebovali za zaloge v Trstu, na Reki, v Atenah, v Aleksandriji in Kajiru deželnih in državnih podpor, do katerih vam pripomorejo naši prvaki, ne pa oni, katere kličete iz Ljubljane. Kako ravnanje je to? — In na take odgovore je ostal g. kaplan odgovor — dolžan.

Podpisani odgovorjam na to: Nisem ostal dolžan odgovora, ker g. Gabršček sploh tega ni opočital. Drugače sem mu odgovoril: „Naši možje, ako se zadruha vstanovi, iskali bodo podpore pri naših poslancih, kateri bodo gotovo podjetje z vsemi močmi podpirali, ter tudi izposlovali deželno in državno podporo. Ni res, da bi se bil jaz izjavil, da bi bilo pod mojo čast, ako bi naznanil take načrte v Gorico.“

G. Gabršček piše: „Vsakdo nas Goricanov, ki je slišal v nedeljo govoriti g. D., je čutil, kako je bila vsaka beseda kakor oster zob proti — narodnemu vodstvu.“ Nobena moja beseda ni bila naperjena proti narodnemu vodstvu, oziroma dr. Gregorčiču. Resnična bi bila trditve le v toliko, v kolikor se g. Gabršček smatra za narodno vodstvo.

Ako g. Gabršček, kakor ste sami izjavili, nimate časa za delo v okolici, pustite nas v miru. Kedar bomo kaj dosegli, oglasili se bomo sami brez vaše pomoči pri vodstvu. Samih načrtov pa ne bomo raznašali po svetu, da bi se s tem osmešili, kakor se je vže nekomu zgodilo.

Toliko v odgovor.

Ivan Dermastia,
solkanski kaplan.

Za „Alojzijevišče“ so darovali: Monsignor p. t. Al. pl. Pavissich 5 gld., preč. gg.: J. Peternel, dekan, 5 gld., Blazij Grča župnik 10 gld., Jos. Fabjan, župnik, 5 gld., Martin Pervanje, župnik, 14 gld., Andrej Mesar, kurat, 2 gld., Franc Kranjec, župnik, 9.50; Anton Gregorčič, kurat, v Stevrljanu 38 gld., Ivan Leben, kaplan, 9.50; Marko Vales, kurat, 4.50; Ant. Bratina, vikar, 4.50; Štef. Krkoč, vikar, 15 gld., Karol Perinčič, 10 gld., Ivan Filipič, dekan, 20 gld., Jos. Kosec, vikar, 5 gld., Slavna posojilnica v Tolminu 30 gld., preblg. gospica Em. pl. Holzinger 3 gld., Nekdo iz Kobarida 3 gld., Sacerdos sexagenarius 10 gld., preč. g. Iv. Dugulin, župnik, 9 gld., preč. g. Ivan Kodre, župnik 16.50; preč. g. Martin Zucchiatti, župnik, 5 gld., preč. g. Jos. Kodelja, župnik, 10 gld., preč. g. Jos. Baic, kn. škof. tajnik, 28.50; preč. g. Mihael Strukelj, vikar, 15 gld., preč. g. dr. Franc Sedej, dvorni kapelan, 10 gld., preč. g. Fr. Červ, vikar, 10 gld., preč. g. Eduard Štrekelj, kapelan, 6 gld., blg. g. Fr. Zucchiatti posestnik v Medani, 5 gld., g. Anton Jerkič, fotograf, 2 gld. Veseli nas, da so prečastiti gospodje pohiteli z doneski, ko so izvedeli veliko potrebo, v kateri smo ravno zdaj. Upamo, da v kratkem poravnamo primanjkljaj in spravimo vred račune za leto 1896. Dopolnjeni računi naj bodo le na znanje p. n. članom, ne v iztirjavanje. Srečno!

Dijaška kuhinja v Trstu. 5. maja smo priobčili zadnjikrat p. n. imena dobrotnikov in dotične zneske za našo dijaško kuhinjo. Do takrat smo prijeli vsega skup v tem šolskem letu: gld. 304.30. Za tem so še darovali: Blg. g. Miha Truden gld. 18., blg. g. profesor Janez Jesenko za drugi semester gld. 10, blg. g. Jožef Tomazič gld. 1, blg. g. Jakob Perhauz gld. 2, blg. g. komisar Anton Rebek drugikrat letos gld. 4, č. g. kaplan Andrej Furlan nabral pri raznih osebah gld. 5, č. g. kaplan Franc Sila gld. 2, č. g. kaplan Janez Normali gld. 2, č. g. katehet Jakob Sila gld. 1, č. g. katehet Bruno Kratzig gld. 1, slavno pevsko društvo „Slava“ gld. 2.10, neimenuvan gospod gld. 10, skupaj gld. 58.10. Ako tej svoti in zgoraj navedeni prišteva-

mo nam od lanskega leta ostalih gld. 8.43, potem znašajo dohodki minulega šolskega leta: gld. 370.83. Troški: Za obede se je potrosilo meseca septembra 15.60 gld.; oktobra 49.04 gld.; novembra 38.16 gld.; decembra 36.24 gld.; januarja 44.64 gld.; februarja 36.24 gld.; marca 42.24 gld.; aprila 32.16 gld.; maja 28.80 gld.; junija 30.96 gld.; revnim dijakom za knjige in obleko 16 gld. Skupni troški gld. 370.08.

Izkaz premoženja: gld. 0.85. Obed je dobivalo s početkom 27 dijakov, proti koncu 21. — Srčna zahvala izreka se vsem dobrotnikom, kakor tudi slavnemu odboru slovanske čitalnice, ki je tudi letos odkazal prostor, kjer so dijaki obedovali in se učili.

Trst 6. julija 1896.

Julij Wardo.

Gosp. Gabršček je v poslednjem listu Soče, pod napisom „pro domo“, nehote povedal, da mi udrihamo po sedlu, a ne po konju; to je, da napadamo Gabrščeka, ne dr. Gregorčiča.

Vsak razsoden človek lahko spozna, da sedanega razpora na Goriškem je vzrok Sočina razdražljiva pisava. Njeno pisavo obsojajo tudi njeni najiskrenejši privrženci. Nam je dobro znano, da privrženci „Soče“ Gabrščeka pritiskajo, naj opusti napade in podtikovanja, in on je tudi vže v Soči omenjal, da prijatelji prosijo, naj opusti polemiko in napade. Narodno vodstvo tudi vedno zatrjuje posameznim možem, da g. Gabršček dela na svojo roko in da se ne dá počuti.

Naši čitatelji vidijo, da smo se do zdaj ogibali g. Gabrščeka, kolikor je bilo mogoče. Ogibali smo se ga, ker se je vedno tako čudno skrival za hrbet narodnega vodstva, da nismo mogli verjeti, da g. Gabršček ne uganja svojih burk v sporazumenju z g. dr. Gregorčičem.

Iz poslednjih dogodkov pa sodimo, da Gabršček res brez sporazumenja z dr. Gregorčičem na svojo roko dela razpor. Zato hočemo za naprej odločneje postopati proti njemu in si po svoji moči prizadevati, da odpravimo — sedlo in ohranimo — konja.

Dr. Mahnič in malo semenišče. S takim orožjem se bojujejo proti nam! Kaj pač ima dr. Mahničevo ravnateljstvo v malem semenišču opraviti z našo politiko! In vender „Soča“ tira tudi to v svoje predale. Nedavno je pisala, da dr. Mahnič je moral iz mal. semenišča. V zadnji številki pa oni „moral“ deloma popravljaj, češ, hotela je s tem dr. Mahnič očitati le nezmožnost v gospodarstvu in vzgajanju mladine. Nezmožnost v gospodarstvu? Je-li morda g. vrednik „Soče“ našel račune dr. Mahniča v neredu? Ali je morda dr. Mahnič kedaj več zapravil, nego mu je bilo dovoljeno? So li za dr. Mahniča gojenci imeli slabšo hrano, kakor pred njim? Ali ni sploh očetovsko skrbel za nje? Povejte tedaj, kaj imate proti gospodarstvu Mahničevemu? Kaj imate dalje proti njegovi vzgoji? Častiti duhovni in drugi gospodje, ki jim je bil dr. Mahnič nekdanj prefekt in vodja, vedo, ali in koliko zasluži dr. Mahnič kot vzgojevalec mladine častne priimke, s katerimi ga obsiplje „Soča“: „cvetoč besedovalec, a neplodovit izvrševalec, sanjar, podirjajoč reformator, njegovi fanatiški nauki“! Dr. Mahnič je ponižno prosil, da bi se ga odpustilo iz malega semenišča. Prošnja se mu je vslišala; in vsled tega, je dr. Mahnič zapustil malo semenišče. Kaj ga je pa napotilo, da je prosil, pripravljen je dr. Mahnič natančneje razložiti, ako to res želi „Soča“. Toda rečemo še enkrat: ona bo odgovorna, ako zinemo kako nevsučno. Izživlje se nas; in govoriti moramo po sili, da obranimo svoje pošteno ime.

Duhovniki pričujoči pri shodu v Šempetru dne 28. junija so nam izjavili, da niso videli na svoji strani nobenega pijanega Šempeterca — pač pa je bilo na nasprotni strani več pijanih Dornberžanov in Prvačencev, kateri so se opijanili in razgrajali vsled vabila in navodila iz Gorice.

Iz Šempetra G. Gabršček govori v zadnjem „Primorcu“ o „lepih besedah brez

dejanj“, gospoda — pardon, samo: kaplana šempeterskega. — Kako zviti so ti ljudje! Najpred so nam mašili usta in preprečili, da misel o „posojilnicah“ in o „delavski organizaciji“ ni prodrla v širše sloje, zdaj pa kličejo: besed je bilo dovolj, na dan z dejanji! Gospoda, ker ste se celó besed zbalj, kaj se nič ne bojite dejanj??

Kaj g. Gabršček ne očita našim gg. duhovnikom! „Dà, kaj pa zahtevate še od mene? Ali bom jaz delal za vse tiste, ki lenobo pasete in se mastite na žulje ubogega ljudstva? Večina vas je, ki imate po 23 ur prostega časa na dan, a kaj delate? Spletke kujete in načrte, kako bi podrli, kar zdaj stoji!“ Menda pa še ni ravno tako!!

Občni zbor „Edinosti“ razpuščen. Na občnem zboru je govoril tudi drž. poslanec Spinčič. Koncem govora je izrekel: Vsa Primorska se od l. 1850 posebno polasčuje. — Trst z okolico, Goriška in Istra so se v 100 letih avstrijskih vlad bolj postali jačile, nego v 500 letih beneškega gospodarstva. Glasom vradne statistike iz l. 1850 je bilo tedaj v Trstu in okolici 25% Italijanov; glasom vradne statistike l. 1890 je sedaj v Trstu in okolici 75% Italijanov. Glavni vzrok temu je postopanje c. kr. vlade, sosebno primorske. Ako pojde tako dalje, poginemo, a s tem izgubi tudi slavna hiša habsburška te pokrajine. Ako oni, ki stoje na čelu uprave, tega ne vidijo, tedaj niso samo slepi, mariveč tudi izdajavci krone.“ Ker so zborovatelji tem besedam ploskali, je vladni komisar zborovanje razključil. — In vender ostane resnica, da vlada sama pospešuje poitalijančevanje!

Šivalni stroj — jubilar. Letos obhaja svojo petdesetletnico služabnik, ki je postal v poslednjem času neobhodno potreben in katerega najdemo skoro v vsaki hiši, to je namreč šivalni stroj. Elija Howe v Massachusettsu je iznašel prvi šivalni stroj po daljših poskusih in pred petdesetimi leti, torej l. 1846, so patentovali njegovo iznajbo v Ameriki. Iznajditelj Howe se je moral mnogo truditi in pravdati, predno je prišla v veljavo njegova iznajba.

Velikanska steklenica. V industrijalni izložbi v Bordeauxu je videti menda največjo steklenico, kar jih je na sveti. Ta steklenica je visoka štirideset metrov. Nje notrajnost je razdeljena na pet nadstropij. V stekleničinem pritličju je napravljena velika restavracija, iz katere vodijo stopnjice v gorenja nadstropja, kjer so izložena razna steklarska dela, in pa v zamašek, v katerem je prostora za 35 oseb in iz katerega je krasen razgled po celi razstavi. Posebno vinski bratci se tej ogromni steklenici ne morejo načuditi in žele le, da bi bila polna, a — vina.

Odgovorni vrednik in izdajatelj J. Marušič,
Tiska Hilarijanska tiskarna.

Prihodnja številka „Primorskega Lista“ izide dne 20. julija.

V najem se takoj odda

po nizki ceni lepo stanovanje, stalno ali pa samo za poletje, obstoječe iz treh slikanih sob, kuhinje, kleti, hleva i. t. d. zraven hiše je prav lep zasajen vrt, je prav blizo kolodvora Vižmarje, ter imajo vlaki vsaki dan prav pripravno zvezo za v Ljubljano ali pa na „Gorenjsko“. Več se poizve pri lastniku Antonu Debeljak-u, pošta Sent Vid nad Ljubljano hš. št. 7.

Svečar J. Kopač v Gorici,

Solkanska cesta št. 9.

priporoča prečastitim cerkvenim oskrbništvam ter slavnemu občinstvu, garantirane pristne čebelno-voščene sveče kilg. po 2 gld. 45 kr.

Za pristnost teh sveč jamčim z svoto 1000 kron. — Sveče slabjših vrst za pogrebe in stranska razsvetljava cerkvā prav po ceni. — Kadila za cerkve: *Lacrima I.* kilg. po 1 gld. 20 kr., *lacrima II.* kilg. po 1 gld., *granis* kilg. po 60 kr.